HE 146/2022 vp

Rajat ylittävät yritysjärjestelyt -direktiivin täytäntöönpano
(yhtiöoikeudelliset säännökset)

Diaesityksen sisältö pääpiirteissään

1. Valmistelun lähtökohdat ja vaiheet
2. Keskeiset vaikutukset
3. Esityksessä muutettavat lait
   - Yleistä
   - Osakeyhtiölaki
   - Rahoitus- ja vakuutusalan lakien eräitä muita teemoja
4. Eräitä kysymyksiä
   - Väärinkäyttö- tai petostarkoitus
   - Ylimääräinen rahavastike
5. Voimaantulo
6. Yhteensovittaminen muiden esitysten kanssa

1. Valmistelun lähtökohdat

- Osakeyhtiölain (OYL) rajat ylittävää sulautumista ja jakautumista koskevia säännöksiä pidetty yleisesti onnistuneina
- OYL:ssa ei ole vielä säädetty rajat ylittävästä kotipaikan siirrosta
- Esityksen tarkoitus: tehdä rajat ylittäviä yhtiömuodon muutoksia, sulautumisia ja jakautumisia koskevan direktiivin (EU) 2019/2121 (muutosdirektiivi) edellyttämät yhtiöoikeudelliset muutokset
  - EU-yhtiöiden keinot yritysrakenteen ja ETA-sijoittautumisen valitsemiseksi paranevat
  - Sähköisen asioinnin mahdollistaminen toimivaltaisten viranomaisten kanssa
- Käytännössä järjestelyiden toteuttamisen perusperiaatteet eivät muutu olennaisella tavalla

1. Valmistelun vaiheet

- Taustalla oikeusministeriön työryhmä, jossa kaikki keskeiset sidosryhmät mukana
  - Tosin VM:n rahoitustoimialaan kuuluvat lait täydennetty jatkovalmistelussa
- Työryhmän mietinnön (OM ML 2022:22) johdosta laaja lausuntokierros
  - Lausuntotiivistelmä (OM ML 2022:32): Pääosin myönteinen palaute, kuitenkin kritiikkiä erityisesti ylimääräistä rahavastiketta sekä väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkintaa koskevia ehdotuksia kohtaan (ks. jäljempänä)
- Arviointineuvoston lausunto 1.9.2022
  - Kiitosta lausuntojen huomioinnista sekä yritysten vaikutusarvioinneista, mutta toivottu lisää tiivistystä ja eräitä vähäisinä pidettäviä lisäyksiä => Riittävät täsmennykset ja lisäykset yksittäisiin vaikutusarvion kohtiin
  - Mahdollisen menettelyn keston osalta todettu, että väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinnan vuoksi kesto voi poikkeuksellisesti pidentyä valvonnan 6 kk määräajan rajaa lähestyen (tavanomaisen menettelyn kesto voinee pidentyä enintään vain vähän)
- Esitystä ei ole laintarkastettu sen kiireellisyyden vuoksi

2. Keskeiset vaikutukset

- Suomea koskevia rajat ylittäviä sulautumisia ja jakautumisia tehdään tällä hetkellä noin 10–20 vuodessa
- Rajat ylittävien järjestelyiden arvioidaan lisääntyvän vain vähän, yhteensä noin 10—20 järjestelyä lisää vuosittain

⇒ Jatkossa rajat ylittäviä järjestelyitä tehtäneen yhteensä n. 20–40 kpl / vuosi

⇒ Vrt. kansallisia järjestelyitä tehtäneen jatkossakin n. 1000—1200 kpl / vuosi

2. Keskeiset vaikutukset (jatkuu)

- Ei olennaisia välittömiä vaikutuksia yhtiöille
- Yhtiöiden liikkuvuuden helpottuessa ETA-alueella esityksellä voinee olla *enintään vähäisiä välillisiä* vaikutuksia esimerkiksi tuotantoon ja työllisyyteen ja sitä kautta myös julkiseen talouteen
  - Suomi 2000-luvulla nettovastaanottajavaltiona rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä

- *Tarve päivittää Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) tietojärjestelmiä monilta osin (=> budjettilain luonne)*
  - Vuonna 2023: kustannukset arviolta 500 000 euroa
  - Sen jälkeisinä lähivuosina: lisäksi arviolta 1,1 miljoonaa euroa (valtiontalouden kehykset)

  = Yhteensä arviolta 1,6 miljoonaa euroa
- Ei olennaisia välittömiä vaikutuksia muille viranomaisille

- Esityksellä *ei kokonaisuutena arvioiden erityistä merkitystä* suomalaiselle yhteiskunnalle
  - Ehkä vähäistä välillistä rikoksentorjuntaa, harmaan talouden torjuntaa ja tietoliikenneyhteiskuntaa tukevaa vaikutusta

3. Muutettavat lait: Yleistä

- Esityksessä ehdotetaan:
  - muutettavaksi monin paikoin *osakeyhtiölakia*;
  - tehtäväksi vastaavat välttämättömät muutokset *vakuutus- ja rahoitusalan* lainsäädäntöön ottaen huomioon toimialaan liittyvät erityispiirteet; sekä
  - lisättäväksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 § 1 momenttiin kohta, jonka nojalla PRH saa ennakollisessa valvonnassa tarvitsemansa pääasialliset tiedot.

3. Muutettavat lait: Yleistä / Pääpiirteinen menettely (r-y tilanteet)

- Suunnitelman, sidosryhmäilmoituksen ja hallituksen selvityksen rekisteröinti
- Kuulutus velkojille ja ilmoitus tunnetuille velkojille vastustamisoikeudesta
- Tarvittaessa velkojia ja työntekijöitä suojaavien menettelyiden järjestäminen
- Järjestelystä päättävä yhtiökokous tai, jos laissa sallittu, hallituksen kokous
- Täytäntöönpanohakemuksen rekisteröinti
- Ennakollinen valvonta
  - Järjestelyä edeltävä todistus ja sen asettaminen saataville EU-tason rekistereiden yhteenliittämisjärjestelmän kautta
- Rajat ylittävän järjestelyn rekisteröinti
  - Sulautuminen ja kotipaikan siirto: ajankohta vastaanottavaan yhtiöön sovellettavan lain mukaan
  - Jakautuminen: ajankohta jakautuvaan yhtiöön sovellettavan lain mukaan

3. Muutettavat lait: Osakeyhtiölaki

- Sulautumista koskevaan 16 lukuun ja jakautumista koskevaan 17 lukuun lukuisia muutoksia, valtaosa vähäisiä tai teknisiä tarkistuksia
- Uutta on:
  - *sulautumisen* osalta:
    - sisaryhtiösulautumisen sääntely ja kevennetyt menettelyt
    - rajan yli sulautuvan yhtiön osakkeenomistajan mahdollisuus vaatia ylimääräistä rahavastiketta
  - *jakautumisen* osalta:
    - yhtiöittämällä toteutettavan jakautumisen sääntely ja kevennetyt menettelyt
    - rajan yli jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan mahdollisuus vaatia ylimääräistä rahavastiketta
    - jakautumisen voimaantuloajankohdan muuttaminen (voimassa oleva OYL: vastaanottavan yhtiön lain soveltaminen; muutosdirektiivi / esitys: *jakautuvan* yhtiön lain soveltaminen voimaantuloajankohtaan)
  - *kotipaikan siirron* osalta säännökset kokonaisuudessaan (ks. seuraavat kalvot)

3. Muutettavat lait: Osakeyhtiölaki (jatkuu)

- Ehdotetaan rajat ylittävää kotipaikan siirtoa koskevaa uutta 17 a lukua
  - suomalainen osakeyhtiö voi muuttaa yhtiömuotonsa toisessa ETA-valtiossa sallituksi oikeudelliseksi muodoksi ja siirtää vähintään kotipaikkansa tähän valtioon
  - vastaavasti ulkomaisen ETA-valtion yhtiömuoto voidaan muuttaa suomalaiseksi osakeyhtiöksi ja kotipaikka rekisteröidä Suomeen
  - yhtiö säilyttää oikeushenkilöllisyytensä eikä sitä pureta = yhtiön identiteetti säilyy

  - luku vastaa pääosin sulautumista ja jakautumista koskevia lukuja ottaen huomioon kyseisen järjestelyn erilainen luonne
    - Keskeisiä eroja: ei osakkeenomistajan ylimääräisen rahavastikkeen vaatimista koskevia säännöksiä; velkojalla oikeus nostaa kanne lähtövaltion tuomioistuimessa 2 v kuluessa voimaantulosta

- Jatkossa ei tarvetta välivaiheen sulautumis- tai jakautumis-järjestelyille, kuten nykyisin käytännössä tehty ”kotipaikan siirrossa”

3. Muutettavat lait: Osakeyhtiölaki (jatkuu)

- *<u>Kaikkien</u>* rajat ylittävien järjestelyiden osalta:
  - tietojen antamiseen ja hallinnointiin lukuisia täsmennyksiä muutosdirektiivin mukaisesti
  - suunnitelman sekä osakkeenomistajille ja työntekijöille annettavan hallituksen selvityksen erottaminen säännöstasolla ja nykyistä tarkemmat säännökset
  - yhtiön ilmoitus sidosryhmille huomautusten tekemisen mahdollisuudesta (-> huomautukset yhtiölle viimeistään 5 arkipäivää ennen järjestelystä päättävää kokousta)
  - *viranomaisen ennakollisen valvonnan, määräaikojen, tietojenvaihdon ja avustajan käyttämisen nykyistä tarkempi sääntely*

    => erityisesti periaatteellisesti merkityksellinen toimivaltaisen viranomaisen väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinta, vaikka käytännössä näitä tapauksia tullee eteen enintään hyvin harvoin, kenties ei välttämättä koskaan
  - *sidosryhmien rajat ylittävää sähköistä asiointimahdollisuuksia paranevat;* erityisesti lunastusvaatimuksen toimittaminen yhtiölle ja tietojen toimittaminen toimivaltaiselle viranomaiselle
  - velkojan oikeus vaatia suoritusta järjestelyä varten annetusta vakuudesta vasta järjestelyn tultua voimaan
  - säännökset tehottomista perusteista järjestelyn moittimiseksi.

3. Muutettavat lait: Rahoitus- ja vakuutusalan lakien eräitä muita teemoja

- Yleisesti ottaen keskeisten tietojen toimittaminen Finanssivalvonnalle
- Finanssivalvonnan suostumus järjestelyyn sekä toimiluvan tai rekisteröinnin edellytyksiin liittyvät kysymykset
- Suunnitelmasta ja hallituksen selvityksestä lausunnon antavan (yleensä tilintarkastajan) pätevyysvaatimukset
- Yksittäisissä laeissa rajat ylittävä järjestelyn yhteydessä asiakkaalla sopimuksen irtisanomisoikeus [vakuutusyhtiölaki (VYL) sekä eräissä tilanteissa sijoituspalvelulaki ja laki liikepankeista ja muista osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista]
- Rajat ylittävästä järjestelystä kuuluttaminen vakuutusyhtiön kotipaikan pääasiallisella levikkialueella ilmestyvässä sanomalehdessä (VYL)

4. Eräitä kysymyksiä: Väärinkäyttö- tai petostarkoitus

- Taustaksi: EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä on katsottu, että yleistä etua koskevista painavista syistä jäsenvaltiot voivat säätää tiettyjä rajoituksia rajat ylittävien yritysjärjestelyiden toimeenpanolle.
- Tämä huomioon ottaen muutosdirektiivin johdantokappaleissa on annettu tiettyjä yleisen tason esimerkkejä yleisen edun vastaisuudesta, kuten EU- tai kansallisen lainsäädännön vastainen vähemmistöosakkeenomistajien, velkojien tai työntekijöiden oikeuksien vakava rikkominen, pöytälaatikko- tai peiteyhtiöiden käyttäminen, taikka muu rikollinen tarkoitus.
  - Epäselvyydet muutosdirektiivissä: näitä ei ole tarkennettu tai rajoitettu tiettyyn rikkomukseen tai oikeudenalaan.
- Muutosdirektiivin mukaan lähtövaltiossa kansallisen menettelyn mukaisesti on ennalta tutkittava, ettei järjestelyllä ole tällaista tarkoitusta tai seurausta, ennen kuin todistus rajat ylittävälle järjestelylle voidaan antaa.

4. Eräitä kysymyksiä: Väärinkäyttö- tai petostarkoitus (jatkuu)

- Esityksen mukaan PRH on toimivaltainen viranomainen ja vastaa ennakollisen valvonnan järjestämisestä (OYL 16:26 a, 17:25 a ja 17 a:22 §)
  - Lainmukaisuuden tutkintaa vastaava menettely PRH:n vastuulla jo nykyisin
  - Tarvittaessa lisäksi toteutettava väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinta on uutta, mahdolliset selvityspyynnöt muille viranomaisille hallintolain 32 ja 33 §:n mukaisella tavalla.
- Väärinkäyttö- tai petostarkoituksen tutkinnan aloittamiskynnyksenä *perusteltu syy epäillä*.
- Muutosdirektiivissä mainittujen tarkastelukohteiden osalta perusteluissa esimerkkeinä lueteltu *rikoslaissa tai muussa relevantissa kansallisessa lainsäädännössä* olevat säännökset, joihin rekisteriviranomaisen (tai sen selvityspyynnöstä muun viranomaisen) tulisi kiinnittää huomiota.
- Lähtökohtaiseksi kyseeseen tulevien tutkittavien rikosten kynnysarvoksi on muodostunut, että rikkomisesta säädetty enimmäisrangaistus olisi vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tarkka määrittely on erittäin vaikeaa, eikä ko. pääsääntö ole poikkeukseton.
- Jos poikkeuksellisesti tällaista tarkoitusta tai seurausta on pidettävä *melko todennäköisenä*, PRH ei anna järjestelyä edeltävää todistusta, joka on edellytys rajat ylittävän järjestelyn toimeenpanolle.
- Tarkoitus puuttua vain sellaisiin rajat ylittäviin yritysjärjestelyihin, joissa tarkoituksena on tai seurauksena saavutetaan merkittävä hyöty tai aiheutetaan merkittävä vahinko joko taloudessa tai yhteiskunnassa.

4. Eräitä kysymyksiä: Ylimääräinen rahavastike (OYL 16:24 a ja 17:23 a §)

- Tyytymättömällä suomalaisen rajan yli sulautuvan tai jakautuvan yhtiön osakkeenomistajalla on kaksi suojaavaa vaihtoehtoa: jäädä (ylimääräinen rahavastike) tai lähteä (osakkeen lunastaminen).

- Jos osakkeenomistaja haluaa jäädä osakkeenomistajaksi rajat ylittävän sulautumisen tai jakautumisen jälkeenkin, mutta ehdotettu osakevastikkeen tai muu vastikkeen määrä ei miellytä, osakkeenomistaja voi vaatia ylimääräistä rahavastiketta.
- Osakkeenomistajan on:
  - täytettävä yhtiökokoukseen osallistumista koskevat vaatimukset,
  - äänestettävä järjestelyä vastaan **ja**
  - vaadittava ylimääräistä rahavastiketta järjestelystä päättävässä yhtiökokouksessa.
- Osakkeenomistajalla näyttövelvollisuus siitä, että ehdotettu osakevastike tai muu vastike ei ole asianmukainen.
- Lunastusmenettelystä poiketen yhtiö ei korvaa perusteettomia ylimääräistä rahavastiketta koskevien vaatimusten menettelykustannuksia.
  - Ylimääräistä rahavastiketta vaadittaessa osakkeenomistajalla ei voi olla vain voitettavaa.

5. Voimaantulo

- Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 31.1.2023

(= muutosdirektiivin täytäntöönpanon määräaika)

  - Muutosdirektiivissä ei siirtymäsäännöksiä

  - Ehdotetaan kuitenkin, että jos järjestelyä koskeva suunnitelma on rekisteröity nykyisten säännösten voimassaolon aikana, niitä sovelletaan prosessin loppuun saakka (OYL + VYL).

6. Yhteensovittaminen muiden esitysten kanssa

- Säädösnimike on yhteensovitettava HE 213/2022 vp:n mukaisesti seuraavissa nyt esillä olevan HE:n lainkohdissa:
  - OYL 16:25 § 2 mom., 17:24 § 2 mom. ja 17 a:20 § 2 mom.

- Muita mahdollisia yhteensovitettavia hallituksen esityksiä:
  - HE 89/2022 vp (HE laeiksi eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain, Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta)
  - HE 212/2022 vp (HE keskusvastapuolten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä)
  - HE / kaupparekisterilainsäädännön uudistamiseksi, annettaneen 27.10.2022

OIKEUSMINISTERIÖ

Lainsäädäntöneuvos Juha Jokinen

etu.sukunimi(a)gov.fi

029 51 50039

www.oikeusministerio.fi

Facebook: facebook.com/oikeusministerio
Twitter: twitter.com/oikeusmin @oikeusmin

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001